

АДМІНІСТРАТИВНО-КУЛЬТОВІ ОСЕРЕДКИ ГІРСЬКОЇ ЧАСТИНИ СХІДНОГО ПРИКАРПАТТЯ ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ДАНИМИ

Урочище «Скелі Довбуша» в с. Бубнище Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл., печерний монастир в урочищі «Городище» с. Розгірче Стрийського та наскельні укріплення в с. Урич Сколівського р-ну Львівської обл. своїми природними характеристиками, поєднаними із слідами давньої наскельної забудови, привертала увагу майже без винятку, всіх дослідників Східного Прикарпаття починаючи із З. Доленги-Ходаковського (1818 р.).

Комплексне дослідження наскельної забудови у Карпатах тривалий час проводилося археологічними експедиціями під керівництвом львівського вченого М.Ф. Рожка. Зокрема, з оглядів, підготованих М.Ф. Рожком (1996) та М.В. Кугутяком (2015), відомо, що в урочищі «Скелі Довбуша» в с. Бубнище проводилися розкопки ще І. Вагилевичем (1861 р.), а також В.К. Гончаровим (1969), М.Ф. Рожком і Ю.В. Лукомським (1989), Б.П. Томенчуком (1984, 1987), М.В. Кугутяком та Б.П. Томенчуком (2014-2015) [6].

Перші розвідкові археологічні дослідження в Уричі були проведені у 1962 р. ленінградською експедицією під керівництвом П.О. Раппопорта (1963, 1967). Однак, за тодішнім звичаєм у публікаціях пам'ятка була описана дуже стисло. Перші задокументовані стаціонарні археологічні дослідження цієї пам'ятки були проведені лише в 1973 р. експедицією Львівського історичного музею. У цей період автор даних досліджень – Роман Степанович Багрій (1927-1993), завідувач відділу історії первісного суспільства музею, учень відомого львівського археолога О.О. Ратича вів у Львівській області пошуки гідного об'єкту для розкопок.

Тоді вдалося розкопати приблизно четверту частину загальної площі дитинця (120 кв.м). Як зазначав Р.С. Багрій, «культурний шар на площадці дитинця має товщину від 0,25 м у центрі до 1 м біля кам'яної кладки стіни, нижче залягав супісок, який підстеляє кам'яна порода». Під час досліджень на відкритій площі виявлено вогнище, розчищено округлу яму, зібрано значну кількість речового, переважно, керамічного матеріалу. Однак, результати досліджень Р.С. Багрія були опубліковані також лише тезисно (1974, 1975). Наступні багаторічні дослідження Карпатської експедиції під керівництвом М.Ф. Рожка дали надзвичайно багатий матеріал, як для натурної реконструкції оборонного об'єкту так і речовий для історичної характеристики [4]. Останнім часом в науці переважає думка, висловлена свого часу одним з авторів даної публікації стосовно датування появи укріплень в Уричі на другу половину XIII ст.

Перші археологічні розкопки під печерами у с. Розгірче були проведені у 1878 р. А. Кіркором та В. Пшибиславським. Найбільш детальний опис цієї пам'ятки належить знаменитому львівському досліднику по чіткі XX ст. Б. Янушу (В.Карповичу). У 1990-і рр. пам'ятку досліджував львівських архітектор Роман Сулик [5]. Результати цих досліджень орієнтовно вказують на заснування культового осередку у XII-XIV ст.

Привертає увагу розташування всіх цих об'єктів неподалік літописного Синеводська (Синевідська) з монастирем Богородиці [1, с. 523], яке лежало на поживавленому карпатському шляху. Там же, неподалік у с. Задеревач на Стрийщині історик І. Крип'якевич розміщує й літописний Полонинський монастир ігумена Григорія.

Звертає на себе увагу той факт, що всі ці об'єкти хронологічно пов'язані з добою князя Данила Галицького. З літопису відомий факт масштабного освоєння Карпатського регіону внаслідок походу

хана Батия. Таким чином, освоєння цієї частини карпатського регіону слід пов'язувати із переміщеннями населення переважно з Наддніпрянщини від натиском степовиків.

Ще один район концентрації культових осередків пов'язаний з княжим Перемишлем, на південний схід від якого в околицях Самбора (тепер м. Старий Самбір Старосамбірського р-ну Львівської обл.), згаданого у стародавньому списку «волинських» (тобто галицько-волинських) міст у Воскресенському літописі [2, с. 240]. Він відомий як церковний центр, що мав традиції окремого єпископства, навколо нього знаходився ряд монастирів, особливо відомий з мощами св. Онуфрія [3]. Його археологічне вивчення теж започатковане експедицією Львівського історичного музею під час польового сезону 1973 р. Тоді Р.С. Багрій досліджував місце розташування княжого монастиря у Лаврові.

До слабо вивчених культових осередків Східного Прикарпаття наразі належить знаменитий Угорницький Спасо-Преображенський монастир в урочищі «Новосілки» (околиці смт. Отинія Коломийського району).

Таким чином, адміністративно-культові осередки Східного Прикарпаття ще належить детально досліджувати. Їх вірна інтерпретація значно доповнить знання про ранні етапи заселення гірської частини Східного Прикарпаття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полное собрание русских летописей изданное по высочайшему повелению Императорскою археографическою комиссією.– Т. 2. Ипатьевская летопись.– Изд. 2-е.– М., 1908.– 936 с.
2. Полное собрание русских летописей...– Т.7. Летопись по Воскресенскому списку. – СПб, 1856. – 345 с.
3. Крип'якевич І. Княжий Самбір і Самбірська волость // Літопис Бойківщини, 1938. – № 10. – С. 26–32.
4. Рожко М. Ф. Тустань – давньоруська наскельна фортеця.– К.: Наук. думка, 1996.– 240 с.
5. Сулик Р. Скельний монастир у Розгірчі на Стрийщині // Скелі й печери в історії та культурі стародавнього населення України. – Львів, 1995. – С. 108–111.
6. Терський С. В. З історії дослідження археологічно-архітектурної пам'ятки «Скелі Довбуша» в с. Бубнице на Прикарпатті // Per aspera ad astra: до 100-річного ювілею відомого археолога Бориса Тимошука. Тези доповідей Міжнародної наукової семінару конференції (Чернівці, 8 квітня 2019 р.). – Чернівці: ЧНУ, 2019. – С. 103–105.

Анна ШЕЛЯКІНА
(Львів, Україна)

КЛАСИЦИЗМ В МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ КІНЦЯ XVIII - ПЕРШОЇ ПОЛ. XIX СТ.

Історичні зміни які відбулись в останній третині XVIII ст. істотно позначились на мистецьких процесах в Україні. Після другого поділу Речі Посполитої у 1793 р. більша частина українських земель ввійшла до складу Російської імперії, а західні землі – Східна Галичина, Північна Буковина та Закарпаття відійшли до Австрійської імперії.

Розвиток українського мистецтва кінця XVIII першої половини XIX ст. відбувається у стилі класицизму. «Класицизм (від лат. classicus — зразковий) – це напрям у мистецтві, який характеризувався наслідуванням зразків античного мистецтва, оскільки воно вважалось класичним